

Plan09
Sekretariatet
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Plan- og Udviklingsafdelingen
Planlægning

Rødevej 3
DK-8800 Viborg

Tlf.: 87 87 87 87
Fax.:

plan.udvikling@viborg.dk
www.viborg.dk

Forslag til Plan09-projekt i Viborg Kommune

Viborg Kommune har indgået aftale med Plan09 om støtte til gennemførelse af et udviklingsprojekt om de bynære landskaber i kommuneplanlægningen.

Dato: 20. december 2007

Sagsnr.: 2007/55164

Sagsbehandler: hlb

Direkte tlf.: 87878622

Direkte e-mail:

Indhold

Projektets formål.....	1
Baggrund for projektet.....	2
Afgrænsning af projektet.....	4
Projektets elementer.....	5
Politisk organisering.....	9
Administrativ organisering.....	9
Tids- og aktivitetsplan.....	10
Erfaringsudveksling.....	10
Formidlingsplan.....	10
Projektets parter.....	12
Interessegrupper og samarbejdspartnere.....	13

Projektets formål

Formålet med projektet er, at udvikle en ny form for kommuneplanlægning for de bynære landskaber, der udnytter mulighederne for at planlægge helhedsorienteret på tværs af by og land.

Projektet tager udgangspunkt i Viborg Kommunes visioner om at være et af Jyllands stærke vækstområder, med gode muligheder for at bo, uddanne sig og arbejde og hvor borgerne trives, lever sundt og aktivt med adgang til en mangfoldighed af kultur-, fritids- og naturoplevelser

Ved at planlægge by og land i én sammenhængende proces bliver der efter Viborg Kommunes opfattelse mulighed for at udvikle integrerede planløsninger, som skaber højere kvalitet i både by og landskab, og som tilgodeser både benyttelseshensyn og beskyttelseshensyn. Projektet skal ikke forstås sådan, at benyttelsesinteresserne kan passes ind overalt. Idéen er, at en velplanlagt benyttelse kan være til gavn for beskyttelsesinteresserne. Blot for at nævne et par eksempler kan byudvikling være en anledning til at ændre omkringliggende agerland til naturområde og forbedre betingelserne for det vilde dyre- og planteliv, eller byudvikling kan være anledningen til at prioritere landskabspleje, der friholder en ådal for tilgroning. Tilsvarende vil en planlægning, der styrker de bynære landskaber, naturindhold, landskabskarakter, tilgængelighed mv., tilføre byen nye kvaliteter og styrke friluftslivet - især hvis åben land-planlægningen er udviklet i sammenhæng med den tilgrænsende by.

Det er herudover målet, at den nye kommuneplanlægning skal være handlingsorienteret. Kommunens nye virkemidler i form af naturgenopretning, skovrejsning mv. skal indgå i en aktiv politik til styrkelse af kvaliteten af de bynære landskaber, og virkemidlerne i det åbne land skal tænkes sammen med de investeringer, der sker i de tilgrænsende byområder.

Endelig er det Viborg Kommunes mål, at udvikle samarbejdet med de grønne interessegrupper og mulige brugere af de bynære landskaber under planudarbejdelsen og skabe et godt udgangspunkt for at inddrage de fremtidige brugere som partnere i realiseringsfasen.

Baggrund for projektet

Overordnet set er et udviklingsprojekt for de bynære landskaber interessant, fordi det giver mulighed for at planlægge byvækst på en ny måde og samtidig kommer hele spektret af åben land temaer (landskab, natur, landbrug, grundvand mv.) i spil. Der er herudover flere konkrete årsager til, at Viborg Kommune søger Plan09 om støtte til udviklingsprojektet.

Ny generation af langsigtede byudviklingsplaner

Viborg Kommune har kraftig vækst, og det skaber i flere af kommunens byer et behov for at udvikle en ny generation af langsigtede byudviklingsplaner.

Viborg Kommune har over en længere periode haft betydelig befolkningstilvækst og en omfattende byggeaktivitet både til boliger og erhverv. Viborg by er med en vækst på ca. 12 % fra 1994 - 2006 en af landets hurtigst voksende byer. Også Bjerringbro og en række mindre byer i den nye kommune har kraftig vækst.

Prognoserne frem til 2021 peger på, at 21 byer i Viborg Kommune vil få stor befolkningstilvækst (mere end 7 %), 3 byer vil få afdæmpet vækst (0 - 7 %) og 7 byer vil sandsynligvis få tilbagegang. En gennemgang af byvækstmulighederne i rammerne i byerne i den nye kommune viser, at 3 byer har rummelighed til at dække det forventede behov for boligbyggeri, 10 byer har balance mellem forventet vækst og rummelighed, mens 17 byer har underskud på arealer til boliger. Der er også mangel på erhvervsarealer i flere byer.

Især i Viborg by er der behov for at finde nye byvækstarealer både på kort og langt sigt og både til boliger og erhverv. Der er i Viborg by kun rummelighed til i størrelsesordenen 2 års byggeri.

Byer med store og små natur- og landskabskvaliteter

Flere af byerne i Viborg Kommune er begunstiget med store landskabs- og naturkvaliteter i de bynære landskaber. Udfordringerne her er først og fremmest at bevare kvaliteterne og samtidig vurdere mulighederne for en understøttende planlægning, der fremhæver, styrker eller vedligeholder områdernes kvaliteter. Andre byer i den nye kommune er fattige på natur- og landskabskvaliteter. Her er udfordringen at bruge kommuneplanens nye muligheder til at tilføre herlighedsværdier, som kan give byerne et løft.

Blandt byerne med store kvaliteter kan nævnes Viborg med Nørresø og Søndersø, Bjerringbro med Gudenåen og Tange Sø og Karup med hederne og åen.

Nørresø og Søndersø i Viborg er gode eksempler på behovet for en integreret planlægning. Søerne er på tre sider omsluttet af by og hører til blandt byens

vigtigste karakter- og kvalitetsskabende elementer. Den fjerde side, som er ubebygget, vil af mange årsager være en oplagt mulighed for fremtidig byvækst, men i udviklingen af et byvækstalternativ er det vigtigt, at der ikke kun tænkes by. Landskab, natur og rekreative tilbud skal tænkes ind i en integreret løsning, ligesom det skal indgå i overvejelserne, hvad der kan tages i anvendelse af aktive virkemidler som led i en "landskabsmodning", der samordnes med "bymodningen".

Plan09-projektet skal bidrage til at kvalificere analyse- og beslutningsgrundlaget for den nye kommuneplan. Den formelle myndighedsdialog om kommuneplanens indhold, herunder byvækstretninger mv., gennemføres med Miljøcenter Århus.

Det nye landbrugslandskab

Udviklingen i landbruget er en betydelig udfordring ved planlægningen i de bynære landskaber.

Heltidslandbrugets udvikling mod færre og større enheder og nogle steder helt nye landbrug er på vej til at skabe et nyt landbrugslandskab med meget store bygningskomplekser og store markenheder med ensartet dyrkning. I de bynære landskaber er det vigtigt at tage stilling til fremtidens landbrug. Det kan eksempelvis overvejes om en udvikling i de bynære landskaber med store heltidsbedrifter (med driftsbygningerne placeret i passende afstand fra byområder), er at foretrække. Det kan også overvejes om det vil være en fordel at lade nogle få store bedrifter stå for naturpleje i de bynære landskaber frem for en model med mange små lodsejere, og det vil sandsynligvis også være lettere at lave aftaler om færdsel på småveje med nogle få heltidslandbrug end mange fritidsbrug.

På en anden side kan det overvejes, om udviklingen i de bynære landskaber i stedet påvirkes af efterspørgslen fra byen på små landejendomme. Billedet af de bynære landskaber vil her blive tegnet af nedlagte landbrug, der anvendes til deltids- og hobbylandbrug, "landejendomsboliger" på store naturgrunde samt en bred vifte af aktiviteter og funktioner baseret på byens efterspørgsel. Det kan være f.eks. gårdbutikker, rideskoler, besøgslandbrug, golfbaner, paint ball baner osv.

Eksemplerne illustrerer behovet for, at den nye kommuneplan forholder sig til de nye udviklingstendenser i landbruget og indbygger planlægningen for landbruget i den samlede kommuneplan.

Naturen og landskaberne som kilde til aktivitet og sundhed

Værdien af byernes grønne områder og bynære landskaber er veldokumenteret gennem adskillige undersøgelser. Nærhed til natur, bl.a. skov og strand, har positiv indvirkning på beboernes opfattelse af byens kvalitet, og gode muligheder for at dyrke friluftaktiviteter og motion i grønne omgivelser har positive effekter på sundhed og velvære. Gåture og motionsløb er langt de hyppigste aktiviteter i de grønne områder, og jo tættere områderne ligger på boligen, og jo bedre kvalitet områderne har, desto mere benyttes områderne. Betydningen af omgivelsernes grønne kvaliteter afspejler sig i, at der er mange forskellige grupper af brugere af det åbne land, som udspringer af forskellige former for aktiviteter. Som nogle få eksempler på både organiserede og uorganiserede brugergrupper kan nævnes motionister, spejdere, orienteringsløbere, vandsportsfolk, golfspillere, ridesportsinteresserede og lystfiskere.

Eksemplerne illustrerer vigtigheden af, at skovrejsning, naturgenopretning, naturpleje mv. betragtes som mangesidede virkemidler i en integreret planlægning.

Ud over deres direkte effekter på landskab, flora og fauna, grundvandskvalitet mv. er de også vigtige virkemidler i planlægning for fritid og rekreation.

Viborg Kommune har som optakt til Plan09-projektet udarbejdet scenarier for byudviklingen i Viborg Kommune. I scenarierne indgår "det grønne bymønster/infrastruktur", hvor byerne opdeles i 4 overordnede typer afhængigt af deres landskabelige hovedtræk. De 4 typer er: "byerne ved Limfjorden", "byerne i ådalene", "byerne i Søhøjlandet" og "byerne på hedesletten". Scenarierne indgår som et element i den videre kommuneplanlægning.

Planlægning af by og land i samme skala

Den overordnede udpegning af byvækstarealer er hidtil sket i regionplanen. Fra revision til revision har amt og kommuner forhandlet enkeltområder til byvækst. Udpegningen er som oftest sket i enighed med kommunerne, men lidt forenklet og groft sagt har den hidtidige model været præget af, at byvækstarealerne er udpeget, hvor der har været "hvide felter" på regionplankortet, og at planlægningen har haft karakter af enkeltstående arealudpegninger. I planudviklingsfasen har sammenhængen med den øvrige planlægning for både by og det åbne land ikke været tilstrækkelig, og det lange sigte, der er nødvendig for eksempelvis at integrere byvækst med investeringer i eksempelvis infrastruktur og skovrejsning, har manglet.

Viborg Kommune ønsker at benytte de nye muligheder for at planlægge by og land under ét til at udvikle langsigtede og helhedsorienterede løsninger. Det betyder dels at byplantemaer som f.eks. bymiljø, trafik og serviceforsyning skal indgå i integrerede løsninger med åben land-temaerne, og dels at kommuneplanen skal se by og land i samme skala og med samme detaljeringsgrad. Det vil konkret betyde, at der skal tages mere præcist stilling til, hvad de bynære landskaber skal anvendes til på linie med kommuneplanen for byområderne.

Behov for mere differentieret og handlingsorienteret åben land-planlægning

Behovet for at planlægge de bynære landskaber mere nuanceret og detaljeret er en naturlig følge af, at Viborg Kommune er tættere på sine landområder end Viborg Amt kunne være. I regionplanen er eksempelvis alle naturområder vist på samme måde og med samme retningslinier uanset, at der er tale om forskellige naturtyper.

Viborg Kommuner ønsker, at den nye kommuneplan kommer tættere på de bynære landskaber og f.eks. i hovedstruktur, retningslinier og rammer arbejder med forskellige typer af værdifulde landskaber, forskellige typer naturområder osv. på samme måde som kommuneplanen for byområderne f.eks. skelner mellem forskellige former for boligområder.

Herudover ønsker Viborg Kommune, at udnytte den nye kommuneplan således de bynære landskaber udvikles under hensyntagen til landbruget. Med de stadig større landbrugsbedrifter er erhvervets behov for investeringssikkerhed blevet stadig større. Erhvervet har med de skærpede lokaliseringsskrav et stort behov for at kende kommunens fremtidige ønsker til byvækst og anden arealanvendelse, således at fremtidige miljøkonflikter, som ikke mindst i den bynære del af det åbne land er meget aktuelle, kan undgås.

Kommunen ønsker at kunne anvende kommuneplanen som et aktivt handlingsorienteret redskab i prioriteringen af hvordan kommunens drifts- og anlægsmidler kan anvendes i det åbne land. Kommuneplanen kan således i langt

højere grad end regionplanerne pege på pleje- og anlægsbehov i de bynære landskaber og skove, således at de i endnu højere grad end i dag kan være et aktiv for borgerne. Kommunen ejer ca. 800 ha skov, hvoraf en stor del er bynær. En planlægning, der integrerer driften af skovene med naturgenopretning og -pleje i det omgivende åbne land samt sikring af borgernes adgang, vil kunne danne grundlaget for at skabe et sammenhængende grønt netværk omkring kommunens byer til gavn for natur, landskab, kulturhistorie og rekreation.

Afgrænsning af projektet

Viborg Kommune har valgt at afgrænse projektet geografisk til Viborg og Møldrup. De 2 byer har vidt forskellige forudsætninger for kommuneplanlægning i de bynære landskaber.

Viborg har stort behov for nye arealer til byvækst, og der er samtidig naturperler som Nørresø og Søndersø og flotte landskaber, og der er grundvandsinteresser, som skal indgå i en integreret løsning.

Møldrup har – på trods af rigelige byvækstarealer – kun udsigt til byudvikling i begrænset omfang. Byen ligger omgivet af dyrket landbrugsland – stort set uden attraktioner for byens beboere. I Møldrup er udfordringen at tilføre det bynære landskab kvalitet ved brug af de nye virkemidler i kommuneplanlægningen.

I begge byer er den integrerede metode og målet om kvalitet i det bynære landskab ens, men valget af de to byer giver mulighed for at udvikle forskellige løsninger i hovedstruktur, retningslinier og rammer, som afspejler de forskellige planlægningsmæssige udfordringer.

Projektets elementer

Projektet om de bynære landskaber i kommuneplanlægningen omfatter følgende hovedelementer:

Igangsætnings- og analysefasen

I projektets indledende fase introduceres projektet for politikerne, de berørte forvaltninger, det grønne råd m.fl.

Som inspiration til projektet indsamles relevant viden, forskning, gode eksempler mv. som kan give idéer til planarbejdet og processen og spore udviklingen ind på interessante løsningsmuligheder. Som eksempler på interessante emner kan nævnes udviklingen i det moderne landskab, nye tendenser i friluftslivet, nye erhverv i det åbne land, ny bebyggelse i landskabet mv. Lidt groft sagt har den hidtidige planlægning forholdt sig til et kulturlandskab skabt af tidligere tiders benyttelse.

Sigtet med vidensindsamlingen er, at kommuneplanen skal forholde sig til videns- og oplevelsessamfundets kulturlandskab. Det åbner for overvejelser om dels nye benyttelser af de bynære landskaber, og dels nye emner for en bevaringsindsats, hvor eksempelvis et "Morten Korch" landbrug fra 1950'erne eller et mekaniseret landbrug for 1960'erne kan være interessant at bevare i det bynære landskab.

Regionplanlægning, der vedrører de to projektområder, regionplanens baggrundsmateriale og amtslige registreringer skal samles op som baggrundsmateriale for planlægningsarbejdet.

I den indledende fase ønsker Viborg Kommune endvidere, at arbejde med to analysetyper i de to projektområder:

- Landskabskarakterkortlægning
- Oplevelsesværdikortlægning

Den statslige jordbrugskortlægning vil også indgå som grundlag. Viborg Kommune vil lægge vægt på, at analysearbejdet har et fremadrettet sigte. Analysefasen vil blive første skridt ind i planudviklingsfasen. Oplevelsesværdikortlægningen vil eksempelvis blive brugt som et aktivt redskab til at tænke "urørte og eventyrlige naturmiljøer", "skovfølelse" eller "udsigt og åbent landskab" ind i plan- og idéudviklingen.

Landskabskarakterkortlægningen

Landskabskaraktermetoden afdækker landskabernes karakteristika og særlige oplevelsesmuligheder, tillige med deres tilstand og sårbarhed overfor ændringer. Landskabskaraktermetoden er opbygget i følgende fire faser (MIM, 2007):

Fase 1 - Kortlægning

- Forundersøgelse
- Naturgeografisk analyse
- Kulturgeografisk analyse
- Rumlig og visuel analyse (feltarbejde)
- Landskabskarakterbeskrivelse

Fase 2 - Vurdering

- Landskabskarakterens styrke
- Særlige visuelle oplevelsesmuligheder
- Landskabskarakterens tilstand
- Landskabskarakterens sårbarhed

Fase 3 - Strategi

- Beskrivelse af landskabet
- Strategiske mål for landskabet
- Forslag til handlinger og initiativer

Fase 4 - Implementering

Kommuneplanens hovedstruktur, retningslinier, rammer og redegørelse

De fire faser går fra skrivebordsanalyser til feltarbejde, videre til strategiske mål og ender slutteligt i en implementeringsfase, hvor der lægges op til politisk behandling, afvejning af andre interesser og indarbejdelse af de landskabelige hensyn i kommuneplanen. Metodens resultater kan dermed igennem kommuneplanlægningen bl.a. være med til at bevare og forstærke værdifulde landskaber og skabe nye kvaliteter i områder af lav kvalitet.

Landskabskarakterkortlægningen er udviklet som en fladedækkende analysemetode på kommunal skala (jf. Vejledning om landskabet i kommuneplanlægningen, Miljøministeriet, 2007).

I dette projekt opereres på mindre skala, idet der er fokus på brugen af metoden i en randzone omkring byområder, eksemplificeret i Viborg og Møldrup. Den mindre skala og nærheden til forskellige bytyper betyder, at metoden på flere punkter skal tilrettes og dermed videreudvikles. Metodeudviklingen vil endvidere tage udgangspunkt i brug af en 3 D terrænmodel som kortgrundlag. Hermed vil vi, hvor

det er givende for effektiviseringen af brugen af metoden i kommuneplanlægnings- og udviklingsfasen, udvikle og anvende en light-version af delelementer i metoden. Metodeudviklingen vil tage form og formidles i analysefasen. En anden videreudvikling af metoden består i at sammenkoble Landskabskarakterkortlægningen med en Oplevelsesværdikortlægning.

Oplevelsesværdikortlægningen

Oplevelsesværdikortlægning er ny i dansk plansammenhæng og er en metode til kortlægning af oplevelsesværdier. Metoden kan, ligesom Landskabskarakterkortlægningen, benyttes som planlægnings- og forvaltningsgrundlag for udviklingen af randzonen mellem by og åbent land. Metoden er udviklet i Sverige på baggrund af interviews om, hvad borgerne forbinder med oplevelsesværdi i landskabet, og har fokus på fritidslandskabet.

Metoden tager udgangspunkt i følgende syv oplevelsesklasser:

1. Urørte og eventyrlige naturmiljøer
2. Skovfølelse
3. Udsigt og åbent landskab
4. Naturrigdom og landskabsformer
5. Kulturhistorie
6. Aktivitet og udfordring
7. Service og samvær

Viborg Kommune vil i projektet sammenkoble landskabskarakterkortlægning og oplevelsesværdikortlægning. Landskabskarakterkortlægningen vil blive anvendt som den overordnede metode, der skaber et samlet grundlag i den store skala for bevaring og udvikling i de to områder. Oplevelsesværdikortlægningen uddyber vurderingen af "særlige visuelle oplevelsesmuligheder", som indgår i fase 4 i landskabskarakterkortlægningen. Metoden skal sikre, at friluftslivet får stor vægt i analysearbejdet, og der vil i højere grad være fokus på den mindre skala i udvalgte delområder og på udviklingsaspektet i planlægningen. Der lægges vægt på, at kortlægningen efter de to metoder foregår i ét samlet forløb - fx med én fase i markarbejdet - og at den fremadrettede planlægning allerede går i gang i kortlægningsfasen. Der skal eksempelvis under markarbejdet tænkes i både den rent faglige kortlægning af karakteristika og kvaliteter efter de to metoder og samtidig tænkes i fremadrettede planløsninger, hvor spørgsmål om, hvorvidt ny by, nye aktivitetsmuligheder og tilgængelighed kan indtænkes og integreres med landskabskvalitet og -oplevelse.

Der laves ikke som led i analysearbejdet en egentlig naturkvalitetskortlægning. Integrationen med eksisterende naturdata i analysearbejdet sikrer afvejningen af beskyttelse og benyttelse.

I indledningsfasen indgår endvidere opsætning af en digital 3 D terrænmodel for Viborg og Møldrup med omkringliggende landskaber. Det er tanken, at 3 D modellen bliver et centralt værktøj i både kortlægningsfasen og den efterfølgende planudviklingsfase. Planidéer kan løbende udvikles og konsekvensvurderes i 3 D, og senere vil 3 D modellen blive brugt som formidlingsværktøj på byrådstemadage, videosekvenser på kommunens hjemmeside i debatfasen, til præsentation ved borgermøder, møder med det grønne råd, brugergrupper mv.

Alternative hovedstrukturskitser og prototyper på rammer og retningslinier

I forlængelse af analysefasen udarbejdes alternative hovedstrukturskitser for byvækst og bynære landskaber i Viborg og Møldrup. Arbejdet med alternativer skal afprøve forskellige principielle planløsninger. I Viborg by kan det f.eks. handle om at afprøve modeller for "byvækst og bynære landskaber på højt plejeniveau i den fjerde kvadrant ved Søndersø", "byakser", der flettes med landskabskiler med hver sin karakter", "den grønne ring omkring Viborg kombineret med byvækst i oplandsbyerne".

I alternativerne skal der eksempelvis indtænkes ideer på konceptniveau til nye former for boliger indpasset i landskabet, rum for nye former for friluftaktiviteter, naturgenopretning eller skovrejsning i sammenhæng med byvækstområder osv. Ved brug af 3 D modellen skal planforslagene løbende udvikles og konsekvensvurderes rumligt. Det gælder f.eks. et skovrejsningsområdes påvirkning af landskabets karakter og udsigtsmulighederne, oplevelsesværdien af et hovedstiforløb mv.

Plan09-projektets forhold til kommuneplanen

Plan09-projektet forløber sideløbende med kommuneplanprocessen, hvor en række vigtige planemner vil blive bearbejdet og udviklet, mens andre planemner fortsat vil være uafklarede undervejs i planarbejdet. Det gælder fx de store trafikspørgsmål omkring Viborg by med opgradering af rute 13 og en eventuel fremtidig motorvej vest om Viborg. Sammenhængen mellem Plan09-projektets emneområde og kommuneplanlægningens øvrige emner vil generelt være sådan, at Plan09-projektets emner selvfølgelig vil være i fokus og have høj prioritet i kommuneplanprocessen, men samtidig blive afvejet overfor de mange øvrige planemner, når planarbejdet skal udmøntes i de sammenhængende planløsninger, der indgår i hovedstrukturskitser, kommuneplanforslag mv., der bliver resultatet af kommuneplanarbejdet. Desuden vil analysearbejdet i Plan09-projektet - fx landskabskarakter og oplevelsesværdikortlægningerne - styrke grundlaget for den øvrige planlægning (fx for vejplanerne).

Undervejs i planudviklingsarbejdet gennemføres 2-3 interne workshops, hvor medarbejdere, der repræsenterer spektret af byplan- og åben land kompetencer udvikler og bearbejder de alternative hovedstrukturskitser. Herudover inddrages miljøcentret og det grønne råd i udviklingsprocessen.

Når der undervejs i processen tegner sig et sikkert billede af de alternative hovedstrukturskitser udarbejdes forslag til "prototyper" på nye retningslinier og rammer for typiske områder i hovedstrukturskitserne. Det er Viborg Kommunes opfattelse, at der vil blive behov for at udvikle nye typer af retningslinier og rammer for områderne i det åbne land, som afspejler, at den nye kommuneplan går tættere på det åbne land end regionplanen.

De nye retningslinier og rammer skal som grundlag for den videre planlægning sikre nogle ønskede kvaliteter og karaktertræk på samme niveau som hovedstrukturen for byområderne, og der skal være tilstrækkelige retningslinier og rammer for skovrejsningsområder, naturgenopretningsområder, bynært landbrug mv.

Parallelt med Plan09-projektet for Viborg og Møldrup udarbejdes hovedstrukturskitser for Viborg Kommunes øvrige bysamfund med inspiration fra Plan09-projektet.

Den formelle myndighedsdialog om kommuneplanens indhold, herunder byvækstretninger mv., gennemføres som nævnt i dialog med Miljøcenter Århus, og indgår derfor ikke som en del af Plan09-projektet.

Politisk temadag

Der gennemføres en politisk temadag om de alternative hovedstrukturskitser og prototyper for retningslinier og rammer. På temadagen præsenteres politikerne via brug af 3 D modellen for essensen i planforslagene. Politikerne får lejlighed til at debattere og kommentere forslagene til alternativer og prototyper samt program og indhold i den kommende offentlige debat om alternativer og prototyperne.

Offentlig debat om de alternative hovedstrukturskitser

Efter bearbejdning på baggrund af byrådstemamødet lægges alternativerne og prototyperne frem til offentlig debat forud for kommuneplanforslaget. Debatten vil blive koordineret med andre væsentlige planspørgsmål, som udspringer af det øvrige igangværende kommuneplanarbejde. Indholdet i debatten ligger ikke fast på nuværende tidspunkt, men Viborg Kommune vil gennemføre en åben debat, hvor alle interesserede får mulighed for at sætte sig ind i, hvad planerne handler om, og mulighed for at søge indflydelse på indholdet i de endelige planer. 3 D modellen vil blive brugt som formidlingsværktøj ved møder og på hjemmesiden, og debattmøder i Viborg og Møldrup kan f.eks. gennemføres med bustur til de mest interessante steder.

Landbruget og de grønne brugergrupper vil blive inviteret direkte til at indgå i debatten - eventuelt ved særlige arrangementer - med sigte på at de har en særlig interesse i planlægningen som ejere og fremtidige brugere, at de i det efterfølgende realiseringsforløb får en vigtig rolle med at udfylde rammerne i kommuneplanen, og at de ender som fremtidige brugere, naturplejere og ejere af områderne.

Forslag til kommuneplan

På baggrund af debatten udarbejdes forslag til kommuneplan. Tidligt i forløbet gennemføres et byrådstemamøde, hvor den vigtigste opgave bliver at prioritere alternativerne og vurdere konceptforslag til byområder i landskabet, friluftaktiviteter mv. samt prototyperne til retningslinier og rammer.

De valgte alternativer, konceptforslagene og prototyperne danner herefter grundlag for udarbejdelse af et samlet forslag til kommuneplan, hvor Plan09-projektet indgår som en del af det samlede kommuneplanforslag.

Under arbejdet med kommuneplanforslaget konkretiseres hovedstrukturskitserne for de bynære landskaber i Viborg og Møldrup med strukturplaner for by og landskab som to ligeværdige og integrerede områder med samme niveau for arealanvendelse, bebyggelse, friluftsanlæg, veje, stier, miljø mv. Prototyperne på retningslinier og rammer omsættes til konkrete forslag for de enkelte delområder, som vil resultere i nye typer af rammeområder i det åbne land, der matcher behovet for en mere detaljeret åben land-planlægning.

Forslaget til kommuneplan vil for Viborg og Møldrup således give eksempler på integreret planlægning på tværs af by og land (anvendelse, bebyggelse, æstetik og funktionalitet på tværs) for hovedstruktur, retningslinier og rammer i de bynære landskaber. Kommuneplanen vil endvidere indeholde rumlige visualiseringer af kommuneplanforslaget ved brug af den digitale 3 D model.

Offentlig debat

Forslaget til kommuneplan lægges frem til offentlig debat. Det ligger endnu ikke fast, hvad der skal ske i debatfasen, men den vil selvfølgelig blive fokuseret på planerne for det åbne land, som nu er mere konkrete og planen vil sandsynligvis være sporet ind på ét enkelt valgt alternativ. Det grønne råd, brugere mv. vil blive inddraget i debatten med sigte på dels at debattere indholdet i planforslaget, dels at forberede det videre samarbejde om realisering af planerne. 3 D visualiseringsværktøjet vil blive brugt på hjemmesiden og til præsentation ved møder.

Endelig kommuneplan

Efter den offentlige debat udarbejdes kommuneplanen i endelig udgave. Udviklingsaspektet i relation til Plan09 projektet vil sandsynligvis aftage mod afslutningen af planprocessen, hvorfor der allerede ved færdiggørelsen af kommuneplanen kan uddrages de første erfaringer med brugen af den nye form for kommuneplan for de bynære landskaber.

Politisk organisering

Økonomiudvalget har nedsat Erhvervs- og Udviklingsudvalget som underudvalg med fokus på planlægning og udvikling. Kommuneplanlægningen varetages således af Økonomiudvalget på baggrund af anbefalinger fra Erhvervs- og Udviklingsudvalget.

Projektet refererer således formelt til Erhvervs- og Udviklingsudvalget, men væsentlige dele af projektet vil finde sted med involvering af andre udvalg, ikke mindst Natur- og Miljøudvalget og Teknisk Udvalg.

Administrativ organisering

Projektet er administrativt forankret i Plan- og Udviklingsafdelingen, der er en stabsfunktion under kommunaldirektøren. Projektet varetages i tæt samarbejde med Naturafdelingen, der refererer til Miljøforvaltningens direktør.

Tids- og aktivitetsplan

Projektet gennemføres efter følgende tids- og aktivitetsplan, der sikrer, at projektet bliver en integreret del i processen for udarbejdelse af forslag til Kommuneplan 2008 og den endelige kommuneplan i 2009:

- Januar - februar 2008: Vidensopsamling, analyser og 3 D model.
- Januar - april 2008: Udarbejdelse af alternative hovedstrukturskitser og prototyper for retningslinier og rammer.
- Marts 2008: Politisk temamøde.
- Maj - juni 2008: Fordebat om Plan09 projektet og øvrige varme debattemner i resten af kommuneplanen.
- Juni - oktober 2008: Udarbejdelse af kommuneplanforslag med Plan09-projektet som en integreret del.
- December 2008: Politisk behandling af kommuneplanforslag.
- Januar - marts 2009: Offentlig debat.

- April - maj 2009: Udarbejdelse af endelig kommuneplan.
- Juni 2009: Politisk behandling af endelig kommuneplan.

Erfaringsudveksling

Viborg Kommune vil gerne indgå i et erfaringsnetværk under Plan09 og fx deltage som oplægsholdere i seminarer og ved kurser.

Viborg Kommune tilbyder at være vært for et netværksarrangement - fx 15. maj 2008 - som led i samarbejdet mellem de 4 åben land-orienterede Plan09-projekter. Midt i maj kan Viborg Kommune fremlægge erfaringer med de indledende analyser, omsætningen af analyserne til hovedstrukturskitser og den politiske debat. Herudover indgår forskere fra Aalborg Universitet, Foulum mv. som mulige oplægsholdere. Deltagerne vil på et tidligt tidspunkt, hvor kommuneplanarbejdet for alvor er i gang få inspiration fra Viborg kommunes projekt og fra forskerne til deres planlægning for de bynære landskaber.

Derudover vil projektet kunne følges på Viborg Kommunes og Plan09 hjemmesider.

Formidlingsplan

Erfaringerne fra projektet opsamles og leveres løbende til Plan09 efter hver af følgende milepæle:

0. Projektplanen

1. Analysefasen

Metoderne bag, resultaterne af og erfaringerne med analysearbejdet afleveres i form af afrapportering og kort erfaringsopsamling. Hovedvægten lægges på erfaringerne med at integrere landskabskarakter- og oplevelsesværdimetoden.

Formidlingen sker primo marts 2008.

2. Netværksarrangement

Se ovenfor.

Formidlingen sker medio maj 2008.

3. Alternative hovedstrukturskitser, prototyper på rammer og retningslinier og politisk temadag

Resultaterne af det indledende planudviklingsarbejde i form af både det faglige og processen bag formidles via aflevering af en kort erfaringsopsamling for processen og de faglige hovedlinier i planforslaget samt plandokumenterne.

Formidlingen sker primo maj 2008.

4. Første debatfase

Erfaringerne fra debatten om de alternative hovedstrukturskitser opsamles i et kort notat suppleret med slides fra oplæg, presseklip mv.

Formidlingen sker primo september 2008.

5. *Kommuneplanforslag*

Formidlingen omfatter en kort erfaringsopsamling på, hvordan Plan09-projektet har påvirket kommuneplanforslaget i form af dels "produktet "hovedstruktur for de bynære landskaber i Viborg og Møldrup samt indholdet i retningslinier og rammer", dels processen med politikere, interessegrupper mv. Der vil indgå eksempler på dels den konkrete detaljering af åben land planlægningen til illustration af målet om, at regionplantemaerne i det åbne land skal behandles i samme skala som kommuneplantemaerne i byområderne, dels erfaringer med planlægning for landbruget i de bynære områder og viden om landbrugets rolle og udvikling i områderne. Herudover indgår kommuneplandokumentet i formidlingen.

Formidlingen sker januar 2009.

6. *Anden debatfasen*

Formidlingen omfatter en kort erfaringsopsamling fra debatten suppleret med eksempler på debatmateriale, oplæg, presseklip mv.

Formidlingen sker primo april 2009.

7. *Endelig kommuneplan*

Formidlingen omfatter en kortfattet erfaringsopsamling, der vurderer det endelige "planprodukt" og processen. Herudover indgår den endelige kommuneplan i formidlingen.

Formidlingen sker august 2009.

Projektets parter

Der er udpeget følgende projektansvarlig og kontaktpersoner:

Viborg Kommune

Projektansvarlig: Kontorchef Bo Lodbjerg, Plan- og udviklingsafdelingen, Viborg Kommune.

Kontaktperson: Arkitekt Hans Bjerre, Plan- og udviklingsafdelingen, Viborg Kommune.

Plan09

Kontaktperson: Niels Østergaard

Cowi

Kontaktperson: Projektchef Kristian Bransager, projektleder hos Cowi as.

Projektteam

Opgaven løses af et bredt dækkende projektteam, som i udgangspunktet har følgende deltagere:

Arkitekt Hans Bjerre, Plan- og udviklingsafdelingen, Viborg Kommune
(kommuneplanlægning, analyser af byudvikling)

Arkitekt Bente Egebæk Andersen, Plan- og udviklingsafdelingen, Viborg Kommune
(regionplanlægning, kommuneplanlægning, analyser af by og land)

Landskabsarkitekt Birgitte Strunge (natur- og landskabsplanlægning og
landskabskarakterkortlægning)

Landinspektør Birgit Kristensen Balle, Miljøforvaltningen, Viborg Kommune
(regionplanlægning, lokalplanlægning, naturforvaltning)

Skovfoged Merete Nielsen, Miljøforvaltningen, Viborg Kommune
(naturpleje, landskabsforvaltning, naturgenopretning)

Civilingeniør Finn Larsen, Miljøforvaltningen, Viborg Kommune
(VVM redegørelser, sagsbehandling vedr. landbrug)

Projektchef Kristian Bransager, projektleder hos Cowi as.

Landinspektør Carsten Willeberg, Cowi as
(landbrugsanalyser og -planlægning)

Arkitekt Robert Mogensen, Cowi as
(byudvikling, kulturmiljø og landskab)

Biolog Margit Bloch-Petersen, Cowi as
(natur- og landskabsplanlægning og landskabskarakterkortlægning).

Civilingeniør i arkitektur og design Rasmus Cassøe, Cowi as
(byudvikling, design og planformidling)

Landinspektør Kristian Borre, Cowi as
(digitale kort og 3 D visualisering)

Professor Esben Munk Sørensen, Aalborg Universitet, Institut for
Samfundsudvikling og Planlægning
(inddrages især i projektets indledende faser til udvikling af analysemetoder,
scenarier for udvikling i det åbne land, strategier og virkemidler samt til
erfaringsopsamling efter kommuneplanforslagsfasen)

Interessegrupper og samarbejdspartnere

Der forventes på nuværende tidspunkt tilknyttet følgende organisationer og personer til projektet:

- Miljøcenter Århus
- Det grønne råd, der har repræsentanter fra Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Jægerforbund, Landboorganisationerne i Viborg Kommune, Turistforeningen i Viborg Kommune, Dansk Skovforening, ViborgEgnens Erhvervsråd, Skov- og Naturstyrelsen og Viborg Kommune
- Handicaprådet i Viborg Kommune
- Miljøcenter Ringkøbing
- Aalborg Universitet, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
- Århus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (Foulum)

- Københavns Universitet, Center for Skov, Landskab og Planlægning

Med venlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Lasse Jacobsen
kommunaldirektør